
Vergaderjaar 2023–2024

**Wijziging van de begrotingsstaat/staten van het
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
voor het jaar 2023 (wijziging samenhangende
met Miljoenennota)**

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

[A ARTIKELGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL](#)

Wetsartikelen 1 tot en met 3

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de [Comptabiliteitswet 2016](#) elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2023 wijzigingen aan te brengen in:

1. de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
2. de begrotingsstaat voor het Diergezondheidsfonds

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

P. Adema

De Minister voor Natuur en Stikstof

Ch. van der Wal-Zeggelink

B ARTIKELGEWIJZE TOELICHTING BIJ DE BEGROTINGSARTIKELEN

1 Leeswijzer

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1000	5	10
=> 1000	10	20

2 Beleidsartikelen

2.1 Artikel 21 Land- en tuinbouw

Tabel 1 Budgettaire gevolgen van beleid incidentele suppletoire begroting (ISB) (bedragen x € 1.000)				
Omschrijving	Stand ontwerp- begroting 2023 incl NvW	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2023	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag
Verplichtingen	773.396	1.320.340	- 68.310	1.252.030
Uitgaven	649.814	395.222	- 32.786	362.436
Subsidies (regelingen)				
Sociaal economische positie boeren	33.847	30.347	0	30.347
Duurzame veehouderij	168.555	92.845	- 23.017	69.828
Glastuinbouw en weerbare planten en teeltsystemen	100.028	94.867	- 7.031	87.836
Mestbeleid	84.137	86.272	- 10.608	75.664
Diergezondheid en dierenwelzijn	4.392	4.335	125	4.460
Voedselzekerheid en internationale agrarische samenwerking	1.541	1.541		1.541
Integraal voedselbeleid	7.963	8.176	212	8.388
Leningen				
Lening Pilot Investeringsfonds Duurzame Landbouw	0	10.000	0	10.000
Garanties				
Bijdrage borgstellingsreserve	3.627	3.627	0	3.627
Verliesdeclaraties borgstellingsfaciliteit	1.805	1.805	0	1.805
Opdrachten				
Sociaal economische positie boeren	5.562	2.864	0	2.864
Duurzame veehouderij			500	500
Diergezondheid en dierenwelzijn	15.085	14.518	- 2.215	12.303
Voedselzekerheid en internationale agrarische samenwerking	3.483	3.351	- 30	3.321
Integraal voedselbeleid	3.531	3.361	0	3.361
Bijdrage aan ZBO's/RWT's				
College toelating gewasbeschermingsmiddelen en biociden	1.336	1.336	636	1.972
Centrale Commissie Dierproeven	2.341	67	0	67
Medebewind/voormalige productschappen	687	687	0	687
Raad voor de Plantenrassen	1.414	1.414	78	1.492
Keuringsdiensten	1.959	7.719	105	7.824
Bijdrage aan medeoverheden				
Specifieke uitkeringen	185.281	350	7.500	7.850
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties				
FAO en overige contributies	11.486	11.486	144	11.630
Storting/onttrekking begrotingsreserve				
Storting begrotingsreserve apurement	0	2.500	0	2.500
Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken				
Diergezondheidsfonds	11.754	11.754	815	12.569
Ontvangsten	55.280	55.880	6.500	62.380
Ontvangsten				
Sociaal economische positie boeren	245	245	0	245
ZBO's/RWT's	2.300	2.300	0	2.300
Agroketens	513	513	1500	2.013
Mestbeleid	7.209	7.209	5.000	12.209
Garanties	1.800	1.800	0	1.800

Omschrijving	Stand ontwerp- begroting 2023 incl NvW	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2023	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag
Diergezondheid en dierenwelzijn	11.600	11.600	0	11.600
Voedselzekerheid en internationale agrarische samenwerking	5.413	6.013	0	6.013
Onttrekkingen begrotingsreserves	26.200	26.200	0	26.200

Toelichting

Subsidies

Duurzame veehouderij

Het subsidiebudget neemt in 2023 per saldo af met €23,0 mln. Voor de voorgenomen openstelling van de investeringsmodule van de Subsidie-modules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv) eind 2023 wordt € 13 mln. doorgeschoven naar 2024. Het betreft een maatregel in het kader van de aanpak piekbelasting. Daarnaast wordt € 7,5 mln. van de middelen voor het subsidiebudget Duurzame veehouderij overgeheveld naar het instrument Bijdrage aan medeoverheden. Tot slot wordt circa € 2,5 mln. overgeheveld naar artikel 23 voor het uitzetten van onderzoeken bij de WUR.

Glastuinbouw en weerbare planten en teeltsystemen

Door diverse vertragingen worden middelen doorgeschoven naar latere jaren. Het betreft onder andere € 4,4 mln. voor warmteprojecten en € 3,0 mln. voor gewasbescherming. Door meerdere kleine mutaties neemt het budget per saldo in 2023 af met € 7,0 mln.

Mestbeleid

Deze mutatie betreft voornamelijk het overhevelen van middelen naar artikel 24. Het gaat om € 8,0 mln. voor diverse activiteiten die RVO verricht voor de uitvoering van het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. Daarnaast is € 2,0 mln. bestemd voor de uitvoering van de subsidieregeling Behoud grasland bij afbouw derogatie door RVO. Het restant van € 0,6 mln. betreft het saldo van meerdere kleine mutaties.

Bijdrage aan medeoverheden

Specifieke uitkeringen

De overheveling van € 7,5 mln. van het subsidiebudget Duurzame veehouderij is bedoeld voor een Specifieke Uitkering (SPUK) voor de zes samenwerkende Zandprovincies om pilotprojecten te realiseren waarmee de ontwikkeling van doorbraakinnovaties wordt gestimuleerd en waarin wordt gewerkt aan geborgd continu meten van emissies.

Ontvangsten

Mestbeleid

Derogatie deelnemers dragen een deel bij aan de derogatiemonitoringskosten, wat als ontvangst op de LNV-begroting terecht komt. Omdat in 2022 pas laat in het jaar bekend werd of Nederland een derogatie zou krijgen en hoe die vormgegeven zou worden, konden de ontvangsten voor 2022 niet meer in 2022 worden geïnd. De geraamde ontvangsten van € 5,0 mln. vinden daarom in 2023 plaats.

2.2 Artikel 22 Natuur, visserij en gebiedsgericht werken

Tabel 2 Budgettaire gevolgen van beleid incidentele suppletoire begroting (ISB) (bedragen x € 1.000)				
Omschrijving	Stand ontwerp- begroting 2023 incl NvW	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2023	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag
Verplichtingen	766.464	884.380	- 107.465	776.915
Uitgaven	1.456.449	1.533.028	- 120.541	1.412.487
Subsidies (regelingen)				
Vermaatschappelijk Natuur en Biodiversiteit	7.411	7.271	- 234	7.037
Natuur en Biodiversiteit op land	61.922	42.419	5.372	47.791
Beheer Kroondomeinen	803	803	0	803
Duurzame visserij	162.759	207.663	7.000	214.663
Overige stelsel activiteiten	6.410	6.575	- 32	6.543
Natuur en Biodiversiteit Grote Wateren			3.900	3.900
Leningen				
Leningen rente en aflossing	22.745	22.745	- 482	22.263
Garanties				
Garantie Klimaatfonds	322	322	0	322
(Schade)vergoeding				
Vermaatschappelijk natuur en biodiversiteit	0	3.000	- 2.000	1.000
Opdrachten				
Vermaatschappelijk Natuur en Biodiversiteit	17.279	5.586	591	6.177
Natuur en Biodiversiteit op land	39.526	83.773	- 48.576	35.197
Natuur en Biodiversiteit Grote Wateren	20.644	30.691	- 557	30.134
Duurzame visserij	32.630	19.789	- 772	19.017
Internationale Samenwerking	3.948	2.198	- 10	2.188
Klimaatimpuls Natuur en Biodiversiteit	6.426	5.993	0	5.993
Regio Deals	0	25	0	25
Bijdrage aan agentschappen				
Rijksrederij	12.574	12.574	0	12.574
Rijksvastgoedbedrijf	200.000	200.000	- 100.000	100.000
Bijdrage aan ZBO's/RWT's				
Staatsbosbeheer	29.517	29.259	1.818	31.077
Bijdrage aan medeoverheden				
Caribisch Nederland	14.292	13.242	- 1.517	11.725
Specifieke uitkering	815.467	837.011	14.882	851.893
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties				
Internationale Samenwerking	1.774	2.089	76	2.165
Ontvangsten	33.365	40.342	17.574	57.916
Ontvangsten				
Landinrichtingsrente	24.353	24.153	0	24.153
Verkoop gronden			1.000	1.000
Overige ontvangsten natuur	4.019	4.519	868	5.387
Duurzame visserij	4.993	8.541	15.706	24.247
Onttrekkingen begrotingsreserves	0	3.129	0	3.129

Toelichting

Subsidies

Natuur en biodiversiteit op land

Het subsidiebedrag wordt per saldo opgehoogd met € 5,4 mln. Dit wordt voornamelijk verklaard door een voorschot van 6,3 mln. voor de uitvoeringskosten van de waterschappen ten behoeve van de gebiedsgerichte aanpak en het ontwikkelen van de gebiedsprogramma's.

Duurzame visserij

In 2023 is de regeling Overbrugging voor de visserij met een plafond van € 7,0 mln. opengesteld. Deze middelen stonden eerst onder Opdrachten maar omdat het om een subsidieregeling gaat zijn deze middelen verplaatst waarmee het subsidiebudget met € 7,0 mln. wordt opgehoogd.

Opdrachten

Natuur en biodiversiteit op land

Het opdrachtenbudget voor Natuur en biodiversiteit op land is afgenomen met € 48,6 mln. Dit is een saldo van verschillende mutaties en wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Een kasschuif van in totaal € 20,0 mln. naar 2024 en 2025 in het kader van een opdracht aan Rijkswaterstaat als onderdeel van Programma Natuur voor Kwaliteitsverhoging Riviernatuur, waarbij vertraging in de uitvoering is opgetreden.
- Een overheveling van € 17,5 mln. naar Bijdrage aan medeoverheden voor zaakbegeleiders van de piekbelastersaanpak bij de provincies.
- Een overheveling van € 4,8 mln. naar het Provinciefonds voor de beheersvergoeding voor het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) als onderdeel van het Programma Natuur.
- Een toevoeging van € 3,5 mln. voor de uitvoeringskosten voor de nationale grondbank.
- Het restant wordt veroorzaakt door meerdere kleine mutaties, zoals overhevelingen in het kader van de Omgevingswet, onderzoek naar diverse soorten en het overhevelen van middelen naar artikel 21 in het kader van Programma Veenweide voor GLB-pilots kringlooplandbouw.

Bijdrage aan Agentschappen

Rijksvastgoedbedrijf

Van het budget dat beschikbaar was voor de aankoop van gronden van de nationale grondbank wordt € 100 mln. doorgeschoven naar 2024. Dit is het gevolg van dat uitgaven voor grondaankopen die oorspronkelijk voor 2023 waren voorzien en nu in 2024 pas zullen worden gerealiseerd.

Bijdrage aan medeoverheden

Specifieke uitkering

Het budget voor de specifieke uitkering neemt per saldo met € 14,9 mln. toe. Dit is het gevolg van een overheveling van € 17,4 mln. van Opdrachten naar Bijdrage aan medeoverheden voor het bekostigen van zaakbegeleiders voor de piekbelastersaanpak bij de provincies. Daarnaast wordt het budget verminderd met € 2,2 mln. door een afdracht aan het BTW-compensatiefonds ten behoeve van de versnellingsopgave en uitvoeringskosten van de provincies en € 0,3 mln. in het kader van de desaldering ontvangsten natuur.

Ontvangsten

Duurzame visserij

De ontvangstenraming voor Duurzame Visserij wordt verhoogd met € 15,7 mln. Dit komt voornamelijk door hogere ontvangsten uit het Europees fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV) en het Europees Maritiem Visserij en Aquacultuur Fonds (EMFAF).

2.3 Artikel 23 Kennis en innovatie

Tabel 3 Budgettaire gevolgen van beleid incidentele suppletoire begroting (ISB) (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Stand ontwerp-begroting 2023 incl NvW	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2023	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag
Verplichtingen	400.589	399.328	- 267	399.061
Uitgaven	348.809	368.536	13.669	382.205
Subsidies (regelingen)				
Beleidsondersteunend onderzoek	31.590	41.874	8.058	49.932
Missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid	67.417	67.599	- 75	67.524
Kennisverspreiding en groen onderwijs	118.926	123.156	- 4.817	118.339
Opdrachten				
Kennisontwikkeling en innovatie	10.631	20.649	- 4.683	15.966
Bijdrage aan agentschappen				
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu	11.666	12.928	2.830	15.758
Bijdrage aan ZBO's/RWT's				
Wageningen Research	108.275	102.285	12.339	114.624
ZonMw	304	45	17	62
Ontvangsten	9.256	7.474	0	7.474
Ontvangsten				
Kennisontwikkeling en innovatie	9.256	7.474	0	7.474

Toelichting

Subsidies

Beleidsondersteunend onderzoek

De uitgaven stijgen per saldo met 8,1 mln. Dit betreft bijdragen aan diverse onderzoeken die uitgevoerd worden door Wageningen Research.

Kennisverspreiding en groen onderwijs

De belangrijkste mutatie betreft een vertraging in de uitvoering van het NGF project Cellulaire Agricultuur die leidt tot het doorschuiven van 3,6 mln. aan kasgelden naar latere jaren en het schuiven van € 25 mln. aan verplichtingenruimte naar 2024.

Opdrachten

Kennisontwikkeling en innovatie

De uitgaven dalen per saldo met 4,7 mln. Dit bedrag is opgebouwd uit verschillende kleinere wijzigingen, waaronder een technische mutatie (- 3,7 mln) en interdepartementale overboekingen voor diverse (onderzoeks)opdrachten (- 2,7 mln). In het saldo zijn ook uitgaven verhogende effecten meegenomen zoals de verwerking van de loon- en prijsbijstelling (1,3 mln.) en bijdragen aan diverse (onderzoeks)opdrachten vanaf andere artikelen van de LNV begroting.

Bijdrage aan ZBO's/RWT's
Wageningen Research (WUR)

Het budget voor Wageningen Research wordt met €12,3 mln. verhoogd. Dit komt onder andere door de verwerking van € 6,1 mln. voor loon- en prijsbijstelling. Daarnaast gaat het om een compensatie van 6,0 mln. ten behoeve van de high containment unit (HCU) van de WUR in verband met de sterk gestegen energie- en materiaalkosten. Tezamen met enkele kleinere mutaties betreffende onderzoek resulteert dit in het bedrag van €12,3 mln.

2.4 Artikel 24 Uitvoering en toezicht

Tabel 4 Budgettaire gevolgen van beleid incidentele suppletore begroting (ISB) (bedragen x € 1.000)				
Omschrijving	Stand ontwerp- begroting 2023 incl NvW	Stand 1* suppletore begroting 2023	Mutaties suppletore begroting Prinsjesdag	Stand suppletore begroting Prinsjesdag
Verplichtingen	489.218	530.655	34.190	564.845
Uitgaven	489.218	530.655	34.132	564.787
Bijdrage aan agentschappen				
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	277.608	283.395	1.534	284.929
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	211.610	247.260	32.598	279.858
Ontvangsten	0	0	14.900	14.900
Ontvangsten	0	0	14.900	14.900

Toelichting

Bijdrage aan agentschappen

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Het budget voor de RVO wordt met € 32,6 mln. verhoogd. Dit komt onder andere door de verwerking van 8,9 mln. loon- en prijsbijstelling en de toevoeging van budgetten voor de uitvoering van meerwerkopdrachten. De grootste toevoegingen betreffen € 8,0 mln. voor controle en handhaving van het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn, de implementatie van het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid 2023-2027 voor € 5,0 mln., de bijdrage aan de Identificatie en Registratie (I&R) van dieren van € 3,0 mln., de Programmatische Aanpak van Grote Wateren voor € 2,1 mln. en de uitvoering van de subsidieregeling Behoud grasland bij afbouw derogatie voor € 2,0 mln. Tezamen met een aantal kleinere mutaties, resulteert dit in het bedrag van € 32,6 mln.

Ontvangsten

Er moet nog een verrekening met de NVWA plaatsvinden van het voorschot dat LNV in 2022 heeft gedaan. Er zal € 14,9 mln. incidenteel van de NVWA worden ontvangen.

3 Niet-beleidsartikelen

3.1 Artikel 50 Apparaat

Tabel 5 Budgettaire gevolgen van beleid incidentele suppletoire begroting (ISB) (bedragen x € 1.000)				
Omschrijving	Stand ontwerp- begroting 2023 incl NvW	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2023	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag
Verplichtingen	183.088	205.366	8.807	214.173
Uitgaven	183.088	205.366	8.807	214.173
Personele uitgaven				
Eigen personeel	138.959	155.736	- 3.515	152.221
Externe inhuur	3.092	7.402	4.597	11.999
Overige personele uitgaven	1.724	2.428	502	2.930
Materiële uitgaven				
ICT	531	0	500	500
Bijdrage aan SSO's (exclusief DICTU)	12.929	12.929		12.929
SSO DICTU	20.881	20.885	5.769	26.654
Overige materiële uitgaven	4.972	5.986	954	6.940
Ontvangsten	3.495	4.426	0	4.426
Ontvangsten	3.495	4.426	0	4.426

Toelichting

Personele uitgaven

Er vinden technische mutaties plaats op de personele uitgaven. Dit heeft voornamelijk te maken met de verschuiving van budget van het eigen personeel naar externe inhuur vanwege het doorbelasten van de kosten voor externe inhuur.

Materiële uitgaven

Vanuit het Programma Transparantie in Informatie (Tii) is € 5,5 mln. budget toegevoegd voor de uitvoering van de werkzaamheden volgend uit de Parlementaire Onderzoekscommissie Kinderopvang (POK) en de Wet Open Overheid (Woo). Een deel van de middelen is bestemd voor het kerndepartement van het Ministerie van LNV, de overige middelen zijn verdeeld onder de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) en Staatsbosbeheer (SBB).

3.2 Artikel 51 Nog onverdeeld

Tabel 6 Budgettaire gevolgen van beleid incidentele suppletoire begroting (ISB) (bedragen x € 1.000)				
Omschrijving	Stand ontwerp- begroting 2023 incl NvW	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2023	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag
Verplichtingen	50.537	214.372	- 110.750	103.622
Uitgaven	50.537	214.372	- 110.750	103.622
Prijsbijstelling	0	81.993	- 81.993	0
Loonbijstelling	0	0		0
Nog te verdelen	50.537	132.379	- 28.757	103.622
Ontvangsten	0	0	0	0
Ontvangsten	0	0	0	0

Toelichting

Dit artikel is een administratief begrotingstechnisch artikel. Dit betekent dat er geen daadwerkelijke uitgaven ten laste van artikel 51 worden gedaan. Vanuit dit artikel vinden overboekingen van loon- en prijsbijstellingen naar de loon- en prijsgevoelige artikelen binnen de begroting plaats. Ook worden er taakstellingen of extra middelen die nog niet aan de beleidsartikelen zijn toegevoegd op dit artikel geplaatst. De overheveling van 110 mln. in 2023 betreft het uitkeren van de loon- en prijsbijstelling naar de loon- en prijsgevoelige artikelen binnen de begroting. Het resterend budget van € 103,6 mln. in 2023 betreft hoofdzakelijk een reservering van stikstofmiddelen (€ 93 mln.) die op een later moment verdeeld wordt naar overige artikelen.

C DE BEGROTING VAN HET DIERGEZONDHEIDSFONDS (F)

Tabel 7 Budgettaire gevolgen van beleid incidentele suppletoire begroting (ISB) bedragen x € 1,000

Omschrijving	Stand Ontwerp- begroting 2023 incl NvW	Stand 1° suppletoire begroting 2023	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag
Verplichtingen	24.891	29.720	0	29.720
Uitgaven	32.955	44.236	0	44.236
Opdrachten				
<i>Waarvan:</i>				
Bewaking van dierziekten	21.349	4.677	0	4.677
Bestrijding van dierziekten	8.879	16.279	0	16.279
Overig	2.727	2.300	0	2.300
Subsidies				
<i>Waarvan:</i>				
Bewaking van dierziekten	0	16.672	0	16.672
Overig	0	1.308	0	1.308
(Schade)vergoedingen				
<i>Waarvan:</i>				
Bestrijding van dierziekten	0	3.000	0	3.000
Ontvangsten	39.987	71.172	815	71.987
Ontvangsten LNV	11.754	11.754	815	12.569
Ontvangsten sector	16.318	16.318	0	16.318
Ontvangsten EU	1.500	1.500	0	1.500
Bijdrage sector crisisreserve	10.415	10.415	0	10.415
Saldo van de afgesloten rekeningen	0	31.185	0	31.185

Toelichting

Ontvangsten LNV

De mutatie op de ontvangsten LNV betreft de toevoeging van de prijsbijstellingstranche 2023 aan de LNV-bijdrage voor het DGF.